

TURNAROUND MANAGEMENT ASSOCIATION ČESKÁ REPUBLIKA, O.S.

**PODNĚTY K REVIZI PRÁVNÍ ÚPRAVY INSOLVENČNÍHO
ŘÍZENÍ A JEJÍ PRAKTICKÉ APLIKACE**

ČERVEN 2011

ÚVOD

Tento dokument obsahuje shrnutí výsledků konzultací, vedených členy občanského sdružení Turnaround Management Association Česká republika (dále jen "T.M.A. ČR") v období prosinec 2010 až červen 2011.

Předmětem těchto konzultací bylo identifikovat problémy v právní úpravě insolvenčního řízení a v její praktické aplikaci, a předložit k diskusi možná opatření, která by dle názoru T.M.A. ČR mohla pozitivně přispět k dosažení hlavního účelu insolvenčního práva – tedy k rychlému a co nejvyššímu uspokojení věřitelů dlužníků, kteří se dostali do úpadku, a to při zachování podnikatelské činnosti dlužníků tam, kde je takový výsledek ekonomicky racionální.

Dokument je předkládán Ministerstvu spravedlnosti České republiky a současně veřejnosti. Reakce na něj je možno zasílat na níže uvedené emailové adresy.

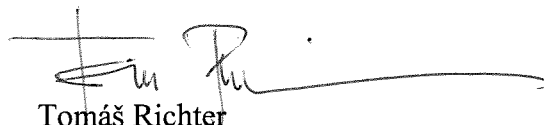
V Praze, 30. června 2011

Petr Smutný

předseda správní rady

petr.smutny@cz.pwc.com

Tomáš Richter

místopředseda správní rady

tomas.richter@cliffordchance.com

Turnaround Management Association Česká republika, o.s.

www.turnaround.cz

1. ROLE EXEKUTIVY

Navrhuje se, aby výkonná moc (Ministerstvo spravedlnosti) periodicky, např. vždy po 3 letech, vyhodnocovalo prostřednictvím veřejných konzultací fungování právní úpravy v praxi. Jednalo by se o *ex post* analýzu dopadů regulace, jak je známa z praxe Evropské unie, jejíž předpisy často ukládají Evropské komisi provést po určitém období účinnosti nové regulace vyhodnocení jejího fungování.

Tyto konzultace by kromě veřejnosti obecně měly vždy směřovat na specifické zainteresované skupiny, včetně soudců, exekutorů, bank, insolvenčních správců, hospodářských komor, zástupců dlužníků, ekonomů, praktiků z insolvenčních procesů a odhadců/značků. Průběh i výsledek konzultací by měl být široce publikován.¹

2. ROLE SOUDŮ

V rámci problémů s rolí soudů byly identifikovány otázky (a) transparentnosti, (b) specializace na velké případy, (c) kvalifikace pro velké případy, (d) integrity.

(a) Transparentnost

V důsledku zavedení insolvenčního rejstříku je rozhodovací činnost v principu dostatečně transparentní.

Pro účely předvídatelnosti a veřejné kontroly rozhodování by však stálo za zvážení zavést právní úpravu, podle níž by insolvenční soud mohl zásadní rozhodnutí činit jen po předvolání a jednání.

Na druhou stranu může být vhodné zvážit, zda omezení veřejnosti ISIR stanovená v § 422 a 423 InsZ jsou dostatečná, zejména z obchodního hlediska. V praxi nastaly případy, kdy insolvenční soudy rozhodly o podstatném rozšíření těchto omezení, ovšem bez příslušného zákonného zmocnění, což vyvolává oprávněné pochybnosti o legitimitě tohoto rozhodování.

Samostatným tématem je praxe vedení ISIR. Zde se nabízejí přinejmenším dva podněty: (i) důsledné využívání správného popisu události, který by bylo vhodné rozšířit (umožní-li to aplikace) o identifikaci strany, která úkon učinila, (ii) u administrativního spojení více řízení (u manželů) je třeba nastavit systém tak, aby byl spis v ISIR veden vždy buďto pod jednou spisovou značkou, nebo

---

¹ Srov například konzultace vedené britskou Insolvency Service – viz http://www.insolvency.gov.uk/insolvencyprofessionandlegislation/con_doc_register/registerindex.htm.

pod dvěma značkami (s viditelným propojením). Doporučujeme vést spis pouze pod jednou značkou.

(b) Specializace na velké případy

Specializaci soudců na velké případy lze zajistit rozvrhem práce, i když v této oblasti došlo u VS Praha k judikaturnímu vývoji, který jde spíše opačným směrem.² Tuto judikaturu je třeba vyhodnotit a při úvahách o novelizaci zvážit.

(c) Kvalifikace pro velké případy

Jde o podstatný problém tuzemské justice, a to nejen v oblasti insolvenčního řízení.

Ministerstvo spravedlnosti (Justiční akademie) by měla nabízet opakované – a kvalitně sestavené a publiku přizpůsobené - kurzy korporálního financování pro obchodní soudce, včetně soudců insolvenčních.

(d) Integrita

Jde o podstatný problém tuzemské justice, přičemž anekdotická pozorování z praxe naznačují, že insolvenční justice je – z pochopitelných důvodů - zasažena pochybnostmi o integritě soudního rozhodování více, než jiná odvětví civilního soudnictví.

Výkonná a zákonodárná moc a soudcovská samospráva by měly připustit existenci problému a začít hledat systematická protikorupční opatření, jež nebudou v rozporu s principy nezávislosti soudní moci.

(e) Rozsah pravomoci

Pokud jde o rozsah pravomocí insolvenčního soudce, může být vhodné posoudit, zda právní úprava, podle níž incidenční spory rozhoduje zásadně sám insolvenční soudce, přináší více prospěchu či více rizik. Vhodným důvodem pro toto přezkoumání je mj. i novelizace InsZ zákonem č. 69/2011 Sb., podle kterého mohou od 1.4.2011 věřitelé vzájemně popírat své pohledávky.

---

² Viz rozhodnutí ve věcech I.H.C. a Con Invest.

3. **ROLE SPRÁVCŮ**

(a) Ustanovování správců

Anekdotická pozorování z praxe naznačují, že nový systém ustanovování správců předsedou insolvenčního soudu nenaplnuje (až na výjimky) ani požadavky transparentnosti, ani požadavky specializace, jež jsou vyžadovány ustanovením § 25 odst. 2 InsZ.

Výkonná a zákonodárná moc by měly ve spolupráci s předsedy soudů začít hledat technická a další opatření, jež by zajistila, že předsedové insolvenčních soudů budou při určení správce postupovat informovaně, transparentním způsobem v souladu s požadavky InsZ.

V rámci výběru správců by mělo být umožněno zohledňovat specializaci správců v rovině dlužník-podnikatel vs. dlužník-nepodnikatel, tzn. že správcům by měl systém umožnit indikovat, zda mají zájem o případy oddlužení či nikoli, a tuto jejich preferenci by měl předseda soudu respektovat, pokud to poptávka správců po případech oddlužení v jeho soudním obvodu umožňuje.

(b) Oddělení agend

Při činnosti správce dochází k potenciálním konfliktům mezi agendou přezkumu pohledávek a agendou správy / zpeněžení majetku. Agenda pohledávek je spíše právně-technickou agendou, agenda správy a zpeněžení majetku je agendou spíše obchodní. Je extrémně obtížné skloubit obě agendy dohromady v jedné osobě. Navíc rozhodování správce o přezkumu pohledávek může být ovlivněno skutečností, že věřitelé mají v řízení zásadní rozhodovací oprávnění, závislá na výsledku přezkumu.³

Nabízí se tedy otázka, zda agendu pohledávek a přezkumu neoddělit od ostatních agend správce tím, že pro agendu pohledávek přezkumu by byl ustanoven jiný správce, než pro agendy ostatní. Toto pravidlo by mohlo být omezeno jen na určité druhy řízení – např. pro oddlužení, kde je zpravidla v majetkové podstatě minimum majetku a aktivita věřitelů při rozhodování v řízení je zpravidla nulová, by mohl defaultně i nadále vystupovat jen jeden správce.

---

³ Tato vazba byla nicméně od 1. dubna 2011 oslabena opětovným zavedením popěrného práva věřitelů.

(c) Odměňování správců

Odměňování správců by mělo být přehodnoceno tak, aby správce motivovalo k žádoucím, nikoli nežádoucím aktivitám, a aby zohledňovalo pracnost jednotlivých agend.

V rámci toho by bylo vhodné uvážit zejména:

- (i) zvláštní odměňování správců za agendu pohledávek a přezkumu, přičemž v této souvislosti se navrhuje zvážit zpoplatnění přihlášek soudním poplatkem, stanoveným ve výši sloužící k pokrytí paušální odměny za přezkoumání jedné přihlášky (např. 1.000,- Kč);
- (ii) stanovit předvídatelná pravidla pro stanovení odměny prvního insolvenčního správce odvolaného schůzí věřitelů;⁴
- (iii) odměňování správců při zpeněžení zajištěného majetku (k tomu srov. též bod 4(c));
- (iv) odměňování správců reorganizaci, v případech, kde správce nemá dispoziční oprávnění.

(d) Zkoušky zvláštních správců

Navrhuje se rozšířit obsah zkoušky zvláštních správců (která se i u už přezkoušených správců v 5ti-letých intervalech bude opakovat) o prověření znalosti praktických otázek korporálního financování a krizového managementu.

(e) Zkoušky obecných správců

Těž zkoušení obecných správců by bylo vhodné podrobit přezkumu, včetně otázky, zda zkoušky by neměly být – podobně jako u správců zvláštních – periodicky opakovány.

Takové opatření může být systémově vhodnější než úvahy o uzavření vstupu do odvětví omezením počtu správců.

---

⁴ Ustanovení § 6 vyhlášky č. 313/2007 Sb. kritériu předvídatelnosti naprosto nevyhovuje. Na druhou stranu, pokud by byla oddělena agenda přezkumu od agend ostatních, případně alespoň odměněna podle separátního klíče, ztratí tento bod na své naléhavosti, jelikož první správce zpravidla stráví nejvíce času právě s přezkoumáváním přihlášek.

(f) Kontrola integrity zvláštních správců

S ohledem na národohospodářský dopad insolvenčních případů, k nimž je třeba povolení zvláštního insolvenčního správce se nabízí otázka, zda by integrita těchto správců neměla být periodicky prověřována obdobným způsobem, jako tomu je u vybraných státních funkcionářů.

(g) Pravidla podporující rychlost a transparentnost zpeněžení majetku

Nabízí se zvážit, jakým způsobem by bylo možno dosáhnout urychlení prodejních procesů v případě, kdy způsobem řešení je konkurs, aniž by tím byla dotčena transparentnost procesu a ochrana majetkových práv věřitelů. K úvaze se nabízí např. zavedení elektronických aukcí u aktiv, u nichž se dle jejich komerční povahy a právního režimu převodu tento nástroj hodí (především tedy u movitého majetku).

(h) Uplatnění odpůrčích nároků

Neúčinnosti právních úkonů předcházejících zahájení insolvenčního řízení lze nově dosáhnout pouze odpůrčí žalobou, kterou podává insolvenční správce.

V rámci revize příslušných ustanovení InsZ bude vhodné výslovně upravit některé nevyřešené, resp. sporné otázky, především otázku, jak se nové odpůrčí právo staví k tomu, kdo nese újmu/přínos ze zhodnocení/znehodnocení majetku, který z majetkové podstaty ušel, a ke kterému došlo v období mezi uskutečněním neúčinného právního úkonu a (případným) vítězstvím správce ve sporu o neúčinnost.

4. **ROLE VĚŘITELŮ**

(a) Věřitelské insolvenční návrhy

Ve veřejnosti patrně převládá názor, že hlavním problémem s věřitelskými návrhy je jejich zneužívání proti solventním dlužníkům. Anekdotická pozorování z praxe významných věřitelů naopak vedou k závěru, že o věřitelských návrzích často není rozhodnuto včas ani v případech, kdy je úpadek dlužníka z obchodního hlediska evidentní.

Otázka, zda je dlužník v úpadku, je otázkou faktickou, nikoli právní, a to otázkou výsostně ekonomické (finanční) povahy. Nabízí se proto zvážit řešení, při němž by soud za účelem posouzení dlužníkovy úpadku v řízení zahájeném *na věřitelský návrh* ustanovil znalce, jehož znaleckým úkolem by bylo ve velmi krátké lhůtě (např. do 14 dní od složení zálohy na jeho náklady) posoudit, zda dlužník je v úpadku, či nikoli.

Za účelem úhrady nákladů na činnost znalce by soud vždy navrhujičímu věřiteli uložil povinnost zaplatit zálohu v paušální výši, např. 50 tisíc Kč., přičemž nesplnění této povinnosti by automaticky znamenalo odmítnutí věřitelského návrhu. Stejně tak nesplnění dlužníkovy povinnosti poskytnout znalci součinnost a veškeré potřebné podklady v zákonem stanovené struktuře a kvalitě by se posuzovalo jako postup ve zlé víře, odůvodňující kladné rozhodnutí o věřitelském návrhu.

(b) Vymezení pravomocí schůze věřitelů a věřitelského výboru

Stávající právní úprava vymezuje vztah pravomoci věřitelského výboru a schůze věřitelů způsobem, který vede ke sporům.

Navrhujeme zvážít, zda k převzetí pravomocí věřitelského výboru schůzí věřitelů by neměl zákon stanovit zvláštní většinu hlasů – např. 2/3 většinu přítomných věřitelů, již používá § 153 odst. 3 InsZ.

(c) Práva zajištěných věřitelů

Stávající právní úprava trvá na tom, že k uspokojení zajištěných věřitelů musí vždy dojít prostřednictvím insolvenčního řízení, přičemž v konkursu má být zajištěný věřitel vybaven institutem pokynů insolvenčnímu správci.

Namísto institutu těchto pokynů je vhodné zvážít, zda by mimo reorganizaci:

- (i) zajištění věřitelé neměli mít právo zpeněžit zajištění sami, mimo insolvenční řízení, případně
- (ii) zda se nevrátit k institutu zvláštního správce pro zpeněžení zajištěného majetku, s nímž v určité podobě počítal vládní návrh InsZ. Takový správce by mohl být jmenován ze seznamu insolvenčních správců soudem na návrh zajištěného věřitele (nejseniornějšího z více zajištěných věřitelů, je-li na majetku zajištěno více věřitelů v různém pořadí) a byl by odměňován jen zajištěným věřitelem (zajištěnými věřiteli).

Pokud by měl institut pokynů jedinému obecnému správci přetrvat, bude vhodné revidovat příslušná pravidla InsZ s cílem vyjasnit, že v případech, kdy zajištěný věřitel (nejseniornějšího z více zajištěných věřitelů, je-li na majetku zajištěno více věřitelů v různém pořadí) vydá pokyn ke zpeněžení, není již relevantní rozhodování věřitelského výboru ani soudu o též otázce a soud rozhoduje o zpeněžení pouze v rozsahu, vyplývajícím z § 293 InsZ, poslední věta, *in fine*.

(d) Střet procesních nástrojů jednotlivých věřitelů (exekuce) s insolvenční

Je třeba revidovat ustanovení § 109 odst. 1 písm. c) InsZ, pokud jde o smysl a účel konstrukce, podle které exekuci na majetek majetkové podstaty nelze sice provést, *lze ji však nařídit*. Podle exekučního práva se již s nařízením exekuce pojí omezení práv nakládat s exekucí postiženým majetkem. Otázkou je, zda takový účinek byl opravdu v poměrech insolvenčního řízení zamýšlen. I kdyby tomu tak ale mělo být v počátku insolvenčního řízení (například pro fázi insolvenčního řízení do rozhodnutí o úpadku či o způsobu řešení úpadku), je nesmyslné, aby tato omezení přetrvávala i nadále v procesních fázích, kdy dlužník (např. v reorganizaci) nebo insolvenční správce (v konkursu) s takto "zablokovaným" majetkem potřebují, či dokonce musejí (při plnění svých povinností osoby s dispozičním oprávněním) nakládat. Zvláště zásadní je uvedený problém u peněžních vkladů na dlužnických běžných účtech, obdobně se však může projevat i u jiného, zejména oběžného majetku.

Doporučujeme přijmout standardní legislativní řešení, při němž se nejpozději rozhodnutím o úpadku řízení o individuálním vymáhání pohledávek (exekuci/výkonu rozhodnutí) přerušují a nová nelze zahájit, čímž by celý problém odpadl. Pokud dohady a spory ohledně významu § 109 odst. 1 písm. c) InsZ poukázaly na nedostatky ve vymezení (či omezení) dispozičních oprávnění dlužníka v některých fázích insolvenčního řízení, měl by zákonodárce tuto otázku nastolit a vyřešit explicitně a srozumitelně v rámci insolvenčního zákona, nikoli nesrozumitelně a nepřímou vtažením institutů exekučního práva do insolvenčního řízení.

(e) Respektování práv věřitelů

Pro správné fungování úvěrového trhu jakož i pro zachování šance tuzemských dlužníků na neformální řešení jejich finančních obtíží je důležité, aby věřitelé, kteří se chovají v souladu se standardy, akceptovanými na mezinárodních úvěrových trzích, nebyli vystaveni riziku, že jim v insolvenčním řízení budou odepřena práva spojená s jejich pohledávkami. Na mysli zde máme situaci, která nastala v řízení ohledně Oděvního podniku Prostějov. Jakkoli tuto situaci dnes trh považuje spíše za exces, mj. i proto, že zásahů do práv bankovních věřitelů se dopustil nezákonně ustanovený soudce, vytvořil tento případ jisté nové riziko. Je vhodné, aby zákonodárce zvážil, zda by insolvenční právo nemělo obsahovat pravidla, která budou věřitele,

jednající při financování i případné neformální restrukturalizaci dlužníka v souladu s tržními standardy,⁵ před tímto typem rizika chránit.

5. ROLE DLUŽNÍKŮ

(a) Změkčení předpokladů přípustnosti reorganizace

V bankovní praxi se ukazuje, že dlužníci, nedosahující velikosti dle § 316 odst. 4 InsZ často nejsou ani při vynaložení rozumně požadovatelného úsilí mimo insolvenční řízení zajistit souhlas potřebného počtu věřitelů s reorganizací dle § 316 odst. 5 InsZ.

K úvaze se nabízí, zda:

- (i) nesnížit kvantitativní práh vstupu do reorganizace dle § 316 odst. 4 InsZ, a pokud ano jak, anebo
- (ii) neprodloužit lhůtu pro získání souhlasu věřitelů dle § 316 odst. 5 InsZ, a pokud ano, jak zajistit, aby toto prodloužení neoddalovalo prohlášení konkursu u (většiny) dlužníků, u nichž žádné vyhlídky na reorganizaci reálně neexistují.

(b) Omezení kontroly stávajícího managementu nad procesem

Anekdotická pozorování z tržní praxe nepotvrzují zákonodárcovu úvahu o tom, že pravidla InsZ, která zajišťují managementu dlužníků vysokou pravděpodobnost, že zůstane (alespoň v počátečních fázích řízení a dále v reorganizaci) ve funkci a ponechá si kontrolu na dlužnickým podnikem a majetkem, povedou k včasnému podávání dlužnických insolvenčních návrhů a celkově k proaktivnímu přístupu managementu k řešení dlužníkovu úpadku.

Navrhuje se proto zvážit zavedení pravidel, podle nichž by věřitelé mohli dosáhnout výměny dlužníkovu managementu v případech, kdy v tento management nemají důvěru. Toto právo by bylo vhodné zavést nejméně pro dvě období – (i) pro fázi po zahájení řízení, kdy by o výměně managementu mohl např. rozhodnout již předběžný věřitelský výbor nebo první schůze věřitelů, a to ještě před rozhodováním schůze věřitelů o způsobu řešení úpadku, a dále (ii) pro fázi po povolení reorganizace, pro niž by mělo být odstraněno pravidlo, podle něž o totožnosti managementu i nadále rozhodují prostřednictvím valné hromady společníci.

---

⁵ Pro kodifikaci obchodních zvyklostí při úvěrovém financování viz dokumentaci Loan Market Association (<http://www.loan-market-assoc.com/>), pro kodifikaci obchodních zvyklostí při neformální restrukturalizaci viz například principy publikované organizací INSOL (<http://www.insol.org/pdf/Lenders.pdf>).

(c) Včasnost dlužnických insolvenčních návrhů

Z dosavadní zkušenosti se jeví, že stejně jako hrozba trestní odpovědnosti v období před rokem 2008, ani nová hrozba (velmi citelné) civilní odpovědnosti podle nových pravidel InsZ obecně nevede k včasnému podávání dlužnických insolvenčních návrhů. Jako motivace ke včasnému podávání insolvenčních návrhů dlužníky se nabízí možnost (vedle institutu náhrady škody jednotlivým věřitelům) zavedení automatické sankce, jež by dopadla na management v případě, že uspěje věřitelský insolvenční návrh. Touto sankcí by mohla být např. povinnost zaplatit do majetkové podstaty paušální náhradu ve výši např. příjmu a odměn, jež management obdržel za poslední rok před zahájením insolvenčního řízení. Této povinnosti by se management mohl zbavit, pokud by bez odkladu přistoupil k prvnímu věřitelskému návrhu.

(d) Soudem ratifikované smluvní narovnání dlužníka s většinou věřitelů

Insolvenční řízení s sebou stále nese výrazné stigma a s ním spojený kolaps hodnoty dlužníkovy majetku. K tomu může dojít též v důsledku nákladů insolvenčního řízení, jakož i v důsledku rizik, s nímž je insolvenční řízení bohužel spojeno (srov. článek 2(d)).

Navrhuje se zvážit, zda by do českého právního řádu neměl být zaveden institut, kterým by se dlužník mohl mimo insolvenční řízení smluvně narovnat se zákonem specifikovanou většinou věřitelů existujících peněžitých pohledávek, přičemž

- (i) souhlasem soudu a jeho zveřejněním by se toto narovnání stalo závazným i pro ostatní věřitele, kteří nebyli stranou dohody, a
- (ii) daňový režim odpuštěné části pohledávek by byl vůči tomuto způsobu řešení dlužníkovy finanční krize stejně vstřícný, jako režim, který se aplikuje v reorganizaci.

Schválené narovnání by mohl soud k žalobě podané v určité prekluzivní lhůtě po zveřejnění rozhodnutí o schválení narovnání zrušit, pokud by vyšlo najevo, že dohodu ve skutečnosti neschválila zákonem předepsaná většina věřitelů, nebo že jí bylo dosaženo podvodně.

O T.M.A. ČR

Turnaround Management Association Česká republika o.s. je nezávislé sdružení odborníků v oblasti „turnaround managementu“, insolvenčního práva a v oblasti korporačních financí. Slouží jako mezioborová platforma pro spolupráci a sdílení znalostí a zkušeností mezi osobami, zabývajícími se problematikou insolvence a jejího řešení. Prosazuje vysoké etické a odborné standardy ve všech činnostech, souvisejících s insolvenčí a jejím řešením.

T.M.A. ČR má cca 30 členů. Vznikla v roce 2008 jako výhradní česká afilace neziskové společnosti Turnaround Management Association ("T.M.A. International") se sídlem v Chicagu, Illinois. Sdružení bylo založeno jako neziskové občanské sdružení, vyvíjející činnost v souladu s vytyčenými cíli a spolupracující s ostatními afilacemi T.M.A. International, jakož i jinými organizacemi a platformami, jejichž činnost a cíle odpovídají cílům sdružení.

www.turnaround.cz

****